

Telšių vyskupas JUSTINAS STAUGAITIS — Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras

PARENGĖ ALBINAS MINGĖLA

Telšių vyskupas, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Justinas Staugaitis. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

Telšių vyskupas Justinas Staugaitis daugeliui Lietuvos žmonių žinomas ne tik kaip Lietuvos Nepriklausomybės Akto (1918 m. vasario 16 d.) signataras, bet ir kaip žurnalistas, visuomenės veikėjas. Gimė jis 1866 m. lapkričio 19 d. Tupikų kaime (Naumiesčio vlsč., Šakių r.). Jo tėvai buvo valstiečiai. Kelią į mokslą Justinas pradėjo 1877 m. Iš pradžių lankė Naumiesčio (dab. Kudirkos Naumiestis) pradžios mokyklą, vėliau – Marijampolės gimnaziją, o 1885–1890 m. studijavo Seinų kunigų seminarijoje, baigęs ją, buvo išventintas į kunigus. Jau seminarijos metais išryškėjo pagrindinės J. Staugaičio interesų sritys – Bažnyčios vieta tautos ir valstybės gyvenime bei katalikiški idealai ir jų puoselėjimas, sklaida.

Iš pradžių J. Staugaitis ganytojo pareigas ėjo Alytuje, Smiadove (Lenkija), nuo 1893 m. – Balbieriškyje, nuo 1895 m. – Blendovo ir Lodzės parapijose (Varšuvos arkivyskupija). Vėliau jam buvo patikėtos Varšuvos realinės gimnazijos kapeliono pareigos, o 1906 m. J. Staugaitis paskirtas pirmuoju naujai sudarytos Lekiečių parapijos (Šakių r.) klebonu. 1912–1916 m. jis buvo Pakuonio, nuo 1916 m. – Aukštosios Panemunės klebonas, Garliavos dekanas.

Nuo 1905-ųjų metų kun. J. Staugaitis pradėjo garsėti kaip aktyvus visuomenės veikėjas. Jis pasirūpino, kad Marijampolėje būtų įkurti senelių ir našlaičių namai ir pirmasis vaikų darželis. 1906 m. jo iniciatyva įkurta katalikiška „Žiburio“ švietimo draugija, 1907 m. – Marijampolės žemės ūkio draugija „Žagrė“. Jo rūpesčiu Marijampolėje duris atvėrė mergaičių progimnazija, buvo įsteigtos dvi lietuviškos pradinės mokyklos, rengiamos paskaitos, vaidinimai, steigiamos bibliotekos.

1908 m. pradėjo bendradarbiauti spaudoje. Ketverius metus redagavo Seinuose leidžiamą katalikų dvasininkams skirtą žurnalą „Vadovas“, etikos, moralės, tikybos, socialiniais, politikos klausimais

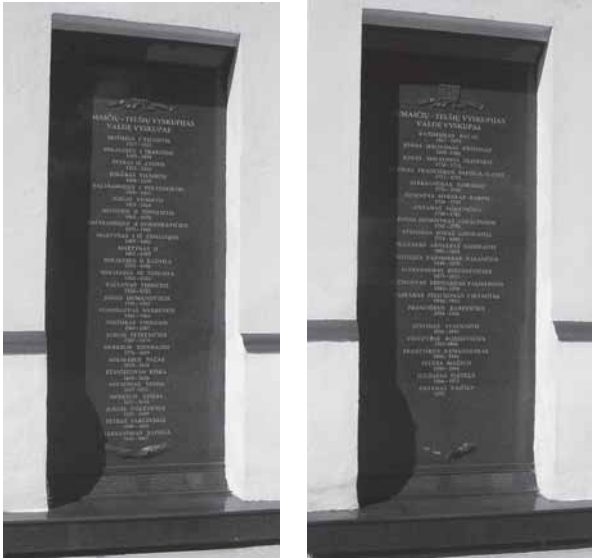
mais rašė straipsnius tuo laikotarpiuėjusiems periodiniams leidiniams „Bažnytinė apžvalga“, „Naujoji Romuva“, „Šaltinis“, „Spindulys“, „Šviesa“, „Švietimo darbas“, „Tiesos kelias“, „Ūkininkas“, „Vilniaus žinios“, „Viltis“, tapo vienu iš įtakingiausių atgimstančios Lietuvos ideologų.

Spaudos darbu J. Staugaitis daug dėmesio skyrė visą savo gyvenimą. Iš viso jis yra parašęs 17 knygų, paskelbęs daugiau kaip 350 straipsnių. Vytauto Didžiojo universitetas J. Staugaičiui už jo nuopelnus švietimo ir teologijos srityse yra suteikęs teologijos licenciato ir daktaro laipsnius. Jo atsiminimai iš Lietuvos atgimimo laikotarpio išleisti trijų tomų apysakoje „Tiesiu keliu: apysaka iš mūsų atgimimo laikų“, kurią J. Staugaitis pasirašė J. Gintauto slapyvardžiu.

1911 m. J. Staugaitis tapo Lietuvos mokslo draugijos nariu. Palaipsniui jis vis labiau įsitraukė į politinę veiklą ir tapo Lietuvos krikščionių-demokratų partijos nariu, kurį laiką buvo vienas iš jos vadovų. Metams einant vis aktyviau dalyvavo politinėje veikloje. Jis prisidėjo rengiant 1917 m. rugsėjo 18–22 d. vykusią Vilniaus lietuvių konferenciją, buvo išrinktas jos prezidiumo ir Lietuvos Tarybos nariu. 1918 m. vasario 16 d. kartu su kitais Lietuvos Tarybos nariais pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės Aktą ir buvo išrinktas antruoju Tarybos vicepirmininku. Tais pačiais metais jam buvo patikėtos Lietuvos Tarybos, o vėliau – Valstybės Tarybos pirmininko pareigos.

Justinas Staugaitis vadovavo I bei II Seimui (buvo Seimo vicepirmininkas ir Seimo Pirmininkas). Nuo 1923 m. rugpjūčio 10 d. iki 1925 m. sausio 27 d. ėjo Seimo Pirmininko pareigas II Seime. Dirbdamas Seimo Pirmininku, iškilus reikalui, pavaduodavo Res-

(Nukelta į 10 p.)

Iš kairės: Žemaičių ir Telšių vyskupijų vyskupų sąrašai Telšių katedros sienos įmontuotose memorialinėse lentose, Telšių vyskupijos kurija. Danguolės Želvytės nuotraukos

(Atkelta iš 9 p.)

publikos prezidentą. Jo vadovavimo laikotarpiu Seimas priėmė Lietuvos Konstituciją, žemės reformos projektą.

Svarbus buvo J. Staugaičio vaidmuo ir siekiant Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo tarptautiniu mastu. Jis dalyvavo derybose su Vokietija, kurių metu Lietuvos nepriklausomybė buvo pripažinta *de facto*. 1920 m. J. Staugaitis buvo Steigiamojo Seimo delegacijų, siekusių Lietuvos tarptautinio politinio pripažinimo ir vykusių į Londoną, Paryžių bei Romą, vadovas. Plėtoti tarptautinius ryšius jam padėjo tai, kad gerai mokėjo net 7 užsienio kalbas. Anot jo artimųjų, J. Staugaitis, pradėjęs dirbti vyskupu Žemaitijoje, bandė išmokyti ir aštuntąją kalbą – žemaičių, tačiau ši jam, zanavykui, buvusi neįveikiama...

J. Staugaitis daug pastangų įdėjo, kad Lietuvos nepriklausomybę pripažintų ir Vatikanas. Tuo tikslu jo prašymu kelis kartus šie klausimai buvo svarstomi Vatikane. 1919 m. jam nuvykus į Romą, Vatikanas Lietuvos nepriklausomybę pripažino *de facto* (*de jure* – 1922 m.). J. Staugaičio pastangų dėka Vatikane buvo padėti Lietuvos diplomatinės atstovybės pagrindai.

Aukštai tuo laikotarpiu buvo įvertinti jo nuopelnai katalikų Bažnyčiai. Būdamas vienas iš įtakingiausių Lietuvos valstybės vadovų, jis rūpinosi, kad būtų sureguliuoti valstybės ir Bažnyčios santykiai.

1922 m. J. Staugaitis tapo Seinų kapitulos kanauninku, 1924 m. jam suteiktas prelado vardas.

1926 m. pagal vyskupo popiežius Pijus XI paskelbė apaštališkąją Konstituciją, parengtą pagal Jurgio Matulaičio-Matulevičiaus projektą, kurioje iš pagrindų buvo pertvarkytas Lietuvos katalikų Bažnyčios gyvenimas – daugiau nei 400 metų gyvavusi Žemaičių vyskupija padalinta į Telšių, Panevėžio vyskupijas ir Kauno arkivyskupiją.

1926 m. į valdžią atėjus A. Smetonai, J. Staugaitis, kurio pažiūros gerokai skyrėsi nuo A. Smetonos, savo noru pasitraukė iš politinio gyvenimo. Tais pačiais metais jis buvo paskirtas Telšių vyskupu. Telšių vyskupiją valdė septyniolika metų. Pradėjęs eiti šias pareigas, ėmėsi tvirtinti jam patikėtos naujai suformuotos vyskupijos pa-

grindus. Jo rūpesčiu buvo pastatyta trijų aukštų Telšių kunigų seminarija, įspūdingi vyskupų rūmai (Telšių vyskupijos kurija), vyskupija suskirstyta į 12 dekanatų. Jis steigė ir naujas parapijas, rūpinosi diecezijos kunigų švietimu, suorganizavo tris Eucharistinius kongresus. Jo laikotarpiu Telšių kunigų seminarijoje buvo įrengta biblioteka, fizikos kabinetas. J. Staugaitis rūpinosi, kad būtų leidžiamas 1925 m. įkurtas vienas iš svarbiausių žemaičių krašto laikraščių tarpukario metais – „Žemaičių prietelius“ (leidyba nutraukta 1940 m.). Šiame leidinyje ilgą laiką buvo spausdinami ir tekstai žemaičių kalba.

J. Staugaitis nepriklausomos Lietuvos metais buvo vienas iš aktyviausių Lietuvos vyskupų, palaikė ryšius su katalikų organizacijomis, kovojo už krikščionių demokratų veiklos ir žodžio laisvę tuo laikotarpiu, kai parlamentas buvo paleistas. Tautininkams valdant Lietuvą, tvirta ir nuosekli J. Staugaičio pozicija buvo svarbi atrama katalikų veikėjams.

Mirė kun. Justinas Staugaitis 1943 m. liepos 8 d. Telšiuose. Jo palaikai ilsisi Telšių katedros rūsyje, apie tai primena memorialinė lenta, pritvirtinta prie Telšių katedros sienos.

LITERATŪRA:

1. Banevičius A., *111 Lietuvos valstybės 1918–1940 m. politikos veikėjų*. Vilnius: Knyga, 1991, p. 126.
2. Gintautas J. (Just. Staugaitis), *Tiesiu keliu: apysaka iš mūsų atgimimo laikų*. t. 1–3. Kaunas: Šv. Kazimiero draugija, 1934–1935.
3. „Justinas Staugaitis“, *Lietuvių enciklopedija*, t. 228. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1963, p. 544.
4. Staugaitis J., *Mano atsiminimai*. Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1995, p. 376.
5. Bartkutė A., V., „Justinas Staugaitis“, interneto leidinys *Žemaitija*, prieiga internete <http://www.samogit.lt/Krasticiai/DBaze/Straipsniai/1704.htm> (žr. 2009-05-06).
6. Justinas, Telšių vyskupas (Justinas Staugaitis), *Apie pasninkus*, Nr. 5. Telšiai, 1938, p. 4.